

EKISH MUDDATLARI VA MEYORLARINING O'RTAPISHAR SHOLI NAVLARINING BARG SATHI VA FOTOSINTEZ SOF MAHSULDORLIGIGA TA'SIRI

Teshaboyev Nodirbek Ikromjonovich

Farg'ona davlat universiteti, zootexniya va agronomiya kafedrasi o'qituvchisi

Ro'zimamatov Javohir Asqarjon o'g'li

Ro'zmamatova Irodaxon Asqarali qizi

Dorivar o'simliklar yo'nalishi talabalari

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7309659>

Annotatsiya. Ushbu maqolada yangi yaratilgan mahalliy sholi navlarini ekish muddatlari hamda urug' meyorlarini o'simlikning barg sathi va fotosintez mahsuldorligiga ta'siri yoritilgan.

Kalit so'zlar: sholi, takroriy ekin, guruch, nav, me'yor.

ВЛИЯНИЕ СРОКОВ ПОСАДКИ И СТАНДАРТОВ НА ПЛОЩАДЬ ЛИСТЬЕВ И ЧИСТУЮ ФОТОСИНТЕТИЧЕСКУЮ ПРОДУКТИВНОСТЬ СРЕДНЕСПЕЛЬНЫХ СОРТОВ РИСА

Аннотация. В данной статье освещены сведения о местных новых сортах риса и сроки посева, влияние норм высева на рост, развития, фотосинтез и листовой поверхность предобразования растений.

Ключевые слова: рис, повторный урожай, рис, сорт, стандарт.

EFFECTS OF PLANTING DATES AND STANDARDS ON LEAF AREA AND NET PHOTOSYNTHETIC PRODUCTIVITY OF MID-SEASON RICE CULTIVARS

Abstract. In this article, the influence of sowing time and norms of newly created local rice varieties on plant leaf surface area and photosynthesis productivity is described.

Key words: rice, repeated crop, rice, variety, standard.

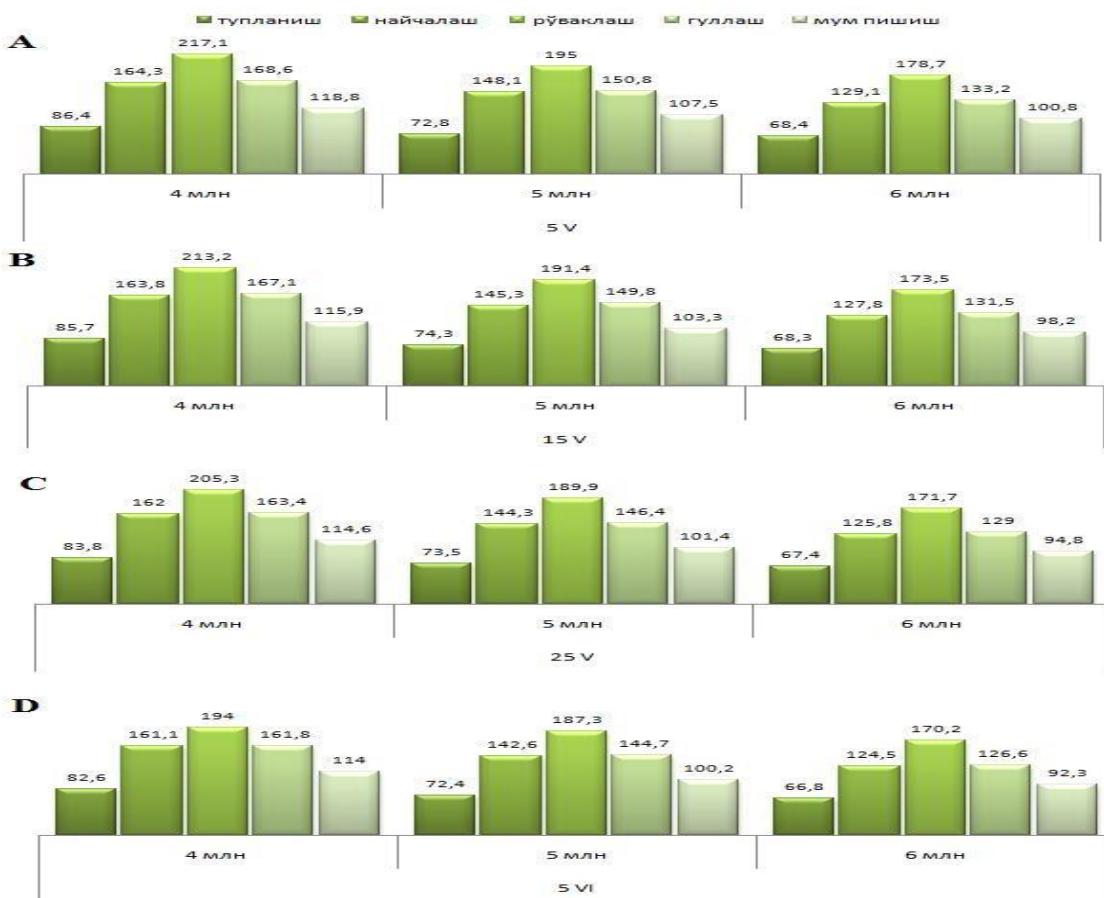
KIRISH

Dunyoda sholi yetishtiruvchi mamlakatlarda yuqori va sifatli sholi hosili olishda asosiy va takroriy ekin sifatida yetishtirishning maqbul muddatlari va meyorlarini ishlab chiqish bo'yicha izlanishlarga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bunda sholining muayyan tuproq-iqlim sharoitlari uchun yaratilgan erta, o'rta va kechpishar navlarining hosildorlik imkoniyalaridan kelib chiqib parvarishlash agrotexnologiyasi elementlarini ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega. Sholini turli ekish muddat va meyorlarida yetishtirish, guruchning shishasimonligi, yaltiroqligi, qobiqliligi va butun guruch chiqishi kabi texnologik sifat ko'rsatkichlarini aniqlash dolzarb hisoblanadi[1,2,3].

Tadqiqotlarda yangi yaratilgan mahalliy o'rtapishar sholi navlarini ekish muddatlari va meyorlarini o'simlikning o'suv davrlarining davomiyligi, hosildor poyalar rivojlanishi, barg sathi o'zgarishi, fotosintez sof mahsuldorlik, yer ustki quruq massa toplashiga sholi hosil strukturasi, hosildorlik va guruchning texnologik sifat ko'rsatkichlariga ta'siri aniqlandi. Olib borilgan tajribalarda o'rtapishar sholining "Iskandar", "Sadaf" navlarining ekish muddatlari va meyorlari bilan barg sathi ($r=0,97-0,98$) hamda guruchning shishasimonligi ($r=0,92-0,97$) yuqori ijobiy korrelyativ bog'liqlik mavjudligi aniqlangan.

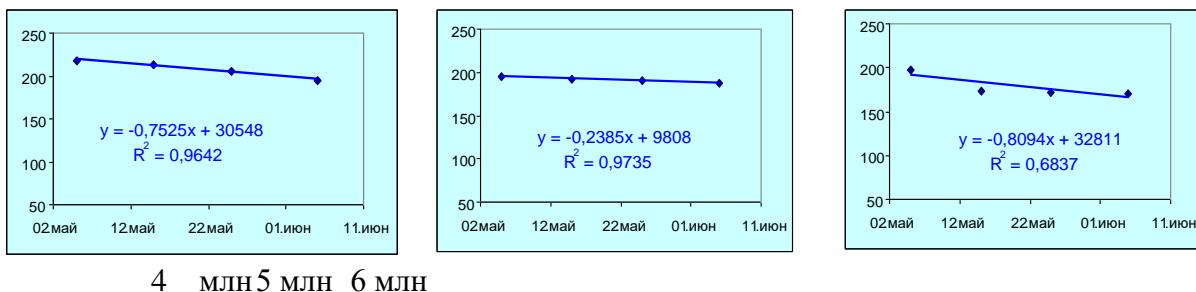

Sholining “Iskandar” navida fazalar bo‘yicha barg sathining o‘zgarishi, sm2/o‘simlik

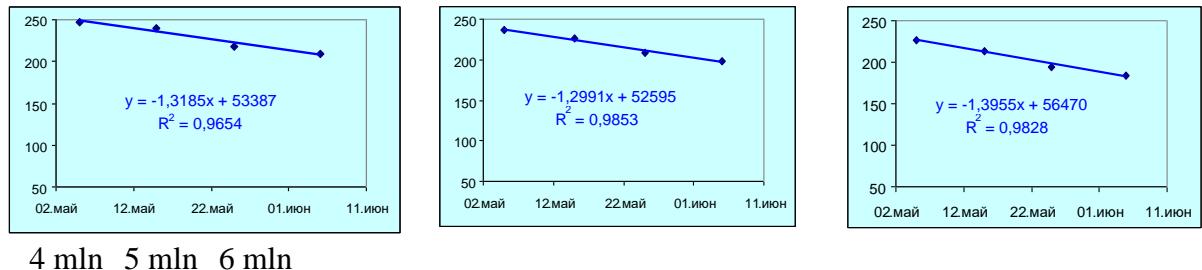

1-rasm. A-5 may, B- 15 may, C-25 may, D-5 iyun muddatlarida ekilgan variantlar.

Fotosintez sof mahsuldorlik aniqlanganda, sholining “Iskandar” navida 25 may muddatida 4 mln. dona/ga unuvchan urug‘ ekilgan variantda naychalash fazasida 1,19 g/m² kun, ro‘vaklash fazasida 4,04 g/m² kun, 5 mln. dona/ga unuvchan urug‘ ekilgan variantda naychalash fazasida 1,29 g/m² kun, ro‘vaklash fazasida 2,78 g/m² kun, 6 mln. dona/ga unuvchan urug‘ ekilgan variantda esa naychalash fazasida 1,39 g/m² kun, ro‘vaklash fazasida 1.87 g/m² kunni tashkil etgan.

2-Rasm. “Искандар” шоли навининг барг сатҳи билан экиш муддатлари ва меъёрлари орасидаги корреляцион боғлиқлик

3-Rasm. “Iskandar” sholi navining texnologik sifat ko‘rsatkichlaridan guruchning shishasimonliligi bilan ekish muddatlari va meyorlari orasidagi korrelyatsion bog‘liqliq.

TADQIQOT NATIJASI VA MUHOKAMA

Sholining “Sadaf” navida 25 may muddatida 4 mln.dona/ga unuvchan urug‘ ekilgan variantda naychalash fazasida 0,97 g/m² kun, ro‘vaklash fazasida 7,48 g/m² kun, 5 mln.dona/ga unuvchan urug‘ ekilgan variantda naychalash fazasida 1,06 g/m² kun, ro‘vaklash fazasida 5,51 g/m² kun, 6 mln.dona/ga unuvchan urug‘ ekilgan variantda naychalash fazasida 1,20 g/m² kun, ro‘vaklash fazasida 4,83 g/m² kunni tashkil etdi. YA’ni, o‘simlik unib chiqib, fazadan fazaga o’tishi bilan barg sathi parellel ravishda kattalashib boradi.

Bu shundan dalolat beradiki, boshlang‘ich vegetatsiya davrlarida “barg o‘zi uchun ishlaydi” qachonki, o‘simlik yaxshi rivojlanib, barg sathi kattalashib borganda, fotosintez protsessi tezlashib boradi, bu esa o‘simlikda fotosintetik sof mahsuldorlik jarayonini faollashtiradi.

Fotosintez sof mahsuldorlik o‘simlikning yaxshi o‘sib rivojlanishiga, o‘simlik organlarining to‘liq o‘z vaqtida shakllanishiga, bu esa hosildorlikni oshirishga ijobiy ta’sir ko‘rsatishi tajriba yillarida olingan ma’lumotlarda aniqlandi. Fotosintez sof mahsuldorlikni ortib borishi umumiy biomassa va poya vazni to‘g‘ri proparsional.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, don hosildorligini oshirishda barg sathi o‘lchovining meyorida bo‘lishini ta’minlash kerak. Barg sathi eng yuqori ko‘rsatkichga yetkazilganda fotosintez sof mahsuldorlik, umumiy biomassa va poya vazni ortishi tajribalarda aniqlandi. Aholini guruch va guruch mahsulotlariga bo‘lgan talabini to‘la qondirishda har bir ekin turini shu jumladan, sholini ham agrotexnik tadbirlari to‘g‘ri belgilansa, sholidan yuqori hosil olishga erishiladi.

REFERENCES

1. Кодиров, Ж., Тешабоев, Н., Тешабоева, М., Абдуллаева, Г., & Мухторов, И. (2021, August). PRODUCTION POSSIBILITIES OF AUTUMN WHEAT VARIETIES: <https://doi.org/10.47100/conferences.v1i1.1405>. In RESEARCH SUPPORT CENTER CONFERENCES (No. 18.06).
2. Turdaliev, A. T., Darmonov, D. Y., Teshaboyev, N. I., Saminov, A. A., & Abdurakhmonova, M. A. (2022, July). Influence of irrigation with salty water on the composition of absorbed bases of hydromorphic structure of soil. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* (Vol. 1068, No. 1, p. 012047). IOP Publishing.
3. N Teshaboyev, M Teshaboyeva, Z Sheraliyeva...KUZGI BUG 'DOYNI ASR NAVI HOSILDORLIGIGA URUG 'EKISH MUDDATLARINI TA'SIRI
- Science and innovation, 2022
5. Эшпулатов Ш., Тешабоев Н., Мамадалиев М. ИНТРОДУКЦИЯ, СВОЙСТВА И ВЫРАЩИВАНИЕ ЛЕКАРСТВЕННОГО РАСТЕНИЕ СТЕВИЯ В УСЛОВИЯХ ФЕРГАНСКОГО ДОЛИНЫ//EurasianUnionScientists. – 2021. – Т. 2. – №. 2 (83). – С. 37-41.
6. Тешабоев, Нодирбек Икромжонович; Бобоев, Баҳромжон Қенжаевич. ВЛИЯНИЕ КАЧЕСТВА ЗЕРНОПРОИЗВОДСТВА НА ЭФФЕКТИВНОСТЬ УРОЖАЯ. ООО «Science and innovation»2022. – 31-34с.
7. Тешабоев, Нодирбек; Абдурахимова, Мухабатхон; Эшпулатов, Алишер; Маҳкамова, Дилёра. ECOLOGICAL CULTURE IS A DEMAND OF TODAY:// RESEARCH SUPPORT CENTER CONFERENCES. - 2021.
8. Юлдашев Г., Турдалиев А. Геохимические особенности циклических элементов в агроландшафтах пустынь //Аграрная наука. – 2014. – №. 1. – С. 10-12.
9. Жамолов, Р., Абдуллаева, Г., Ҳайдарова, Н., & Тешабоев, Н. (2021, August). THE ROLE OF WATER AND SALT IN THE LIFE OF BEES: <https://doi.org/10.47100/conferences.v1i1.1334>. In RESEARCH SUPPORT CENTER CONFERENCES (No. 18.06).
10. Teshaboyev, N., Abduraximova, M., Eshpulatov, A., & Mahkamova, D. (2021, July). ECOLOGICAL CULTURE IS A DEMAND OF TODAY. In Конференции.
11. Тургунов, А., Тешабоева, М., & Мамажонова, Н. (2014). ПОТРЕБНОСТЬ РАСТЕНИЙ В БИОПРОДУКТАХ. In БИОРАЗНООБРАЗИЕ И РАЦИОНАЛЬНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ (pp. 126-128).
12. Teshaboyev, N., Muqimov, Z., & Abduraximova, M. (2021, July). THE EFFECT OF DEEP PROCESSING ON COTTON YIELD BETWEEN COTTON ROWS. In Конференции.
13. Тешабоев, Н., Мамадалиев, М., Абдуллаева, Г., & Матмисаева, Ш. (2021, August). FIGHT AGAINST THE SPIDER IN THE FIG: <https://doi.org/10.47100/conferences.v1i1.1400>. In RESEARCH SUPPORT CENTER CONFERENCES (No. 18.06).
14. Nodirbek, T., Muhammadkarim, M., & Zohidjon, M. (2021). Natural screen sanded sands field water capacity. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(9), 1080-1082.
15. Турсунов, С., Тургунов, А., Тешабоева, М., & Ашурев, Х. (2014). ОПЫТ ВЫРАЩИВАНИЯ ДВУХ УРОЖАЕВ С ОДНОГО ПОЛЯ ЗА ОДИН ГОД.

In *БИОРАЗНООБРАЗИЕ И РАЦИОНАЛЬНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ* (pp. 70-42).

16. Кодиров, Ж., Тешабоев, Н., Тешабоева, М., Абдуллаева, Г., & Мухторов, Ш. (2021, August). PRODUCTION POSSIBILITIES OF AUTUMN WHEAT VARIETIES: <https://doi.org/10.47100/conferences.v1i1.1405>. In *RESEARCH SUPPORT CENTER CONFERENCES* (No. 18.06).
17. Kodirov, J., Teshaboyev, N., Teshaboyeva, M., Abdullayeva, G., & Muxtorov, S. (2021, July). PRODUCTION POSSIBILITIES OF AUTUMN WHEAT VARIETIES. In Конференции.